

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรี โดยผู้เขียน ได้ศึกษากฎหมายไทยเพื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของสหประชาชาติด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรีไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women-CEDAW) กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (United Nation Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures 1990-The Tokyo Rules) กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955) ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (United Nations Rules the Treatment of Women prisoners and non- custodial Measures for Women offenders-Bangkok Rules) และหลักการเรื่องจริยธรรมทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะแพทย์ ในการคุ้มครองนักโทษและผู้ถูกคุมขังให้พ้นจากการกระทำทารุณ และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

จากการศึกษากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรีของไทยไม่ว่าจะเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ พุทธศักราช 2558 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2547 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553 พบว่า การที่ประเทศไทยได้พยายามดำเนินการเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสตรีมาโดยตลอด ไม่ว่าจะปฏิรูปกฎหมายและการเปลี่ยนแปลงมาตรการเชิงโครงสร้างและในทางปฏิบัติอื่นๆ อีกทั้งนอกจากสิทธิเสรีภาพของสตรีปกติแล้ว ยังมีสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังสตรี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ถูกควบคุมตัวหรือ เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ที่ยังคงมีปัญหาเรื่องความเท่าเทียมและความเป็นธรรมอยู่

จากการศึกษาพบว่า ความไม่สอดคล้องและความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติตามกฎหมายในการคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังสตรี ซึ่งผู้เขียนสรุปเป็นประเด็นได้ว่า ปัญหาการไม่มีมาตรการทางกฎหมายของกฎหมายไทยในการควบคุมวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรีตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ปัญหาด้านความเสมอภาคระหว่างเพศและการไม่เลือกปฏิบัติ แม้ว่ารัฐธรรมนูญไทยกำหนดหลักประกันที่เข้มแข็งด้านความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติระหว่างเพศ และปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ต้องขังหญิงที่กฎหมายไทยยังไม่ได้มาตรฐานตามหลักสากล

จากการศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของสหประชาชาติ แล้วพบว่า สิทธิที่สอดคล้องกับมาตรฐานของสหประชาชาติ ได้แก่ สิทธิที่จะไม่ถูกกระทำทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือถูกลงโทษที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในแง่ที่มีการพัฒนากร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ให้สอดคล้องแล้ว และในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ก็มีความสอดคล้อง สิทธิของผู้ด้อยโอกาสในกระบวนการยุติธรรม กรณีสิทธิของผู้ต้องโทษที่เป็นเด็กและเยาวชนและสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความสอดคล้องตามข้อ 23, 38, 50-52 และ 54-56 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ส่วนสิทธิที่จะไม่ถูกกระทำทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือถูกลงโทษที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ร่างกฎหมายไทยไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการกรณีป้องกันมิให้ผู้ต้องขังทำลายทรัพย์สินในขณะที่มาตรฐานสหประชาชาติมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ ส่วนสิทธิของผู้ด้อยโอกาสในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นสิทธิสตรีและสตรีเพิ่งคลอดบุตร กฎหมายไทยใช้ถ้อยคำที่มีถ้อยความที่ไม่เคร่งครัด ที่เป็นช่องโหว่ให้ใช้และตีความไปในทางที่ต่ำกว่ามาตรฐานของสหประชาชาติที่ได้ เช่น ใช้คำว่า “โดยปกติ” เรือนจำที่มีผู้ต้องขังหญิงตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานเป็นหญิง... อีกทั้งยังขาดหลักเกณฑ์ให้นักโทษหญิงได้อยู่ในเรือนจำหญิงใกล้กับบ้านหรือสถานที่บำบัด การใช้มาตรการทางเลือก อนุญาตให้ผู้ต้องขังหญิงเดินทางกลับภูมิลำเนา (Home Leave) ให้อยู่ในเรือนจำที่มีความเข้มงวดลดหลั่นลงมา (Open Prison) ให้อยู่ในสถานที่พักฟื้นทางจิต (Half-Way House) หรือเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการที่ใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community Based Programmes) ส่วนสิทธิของบุคคลวิกลจริต กฎหมายไทยก็ยังคงขาดความชัดเจนในการแยกหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้กับบุคคลดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะเพื่อเป็นทางออกในการพัฒนาหรือแก้ไขกฎหมายให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรี เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสหประชาชาติในสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดังที่กล่าวในหัวข้อถัดไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางออกเป็น 2 กระบวนการ ดังนี้

1) ออกกฎหมายใหม่

(1) เพิ่มเติมบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ให้มีการแจ้งสิทธิของนักโทษ โดยไม่เลือกปฏิบัติ อาศัยวิธีการแจ้งสิทธิที่หลากหลาย เหมาะสมต่อสถานการณ์และความสามารถในการรับรู้ข้อมูลของผู้ต้องขังแต่ละราย

(2) ยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้โอกาสผู้ต้องขังพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลังพ้นโทษด้วย

(3) ควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการสรรหาผู้บริหารสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายระหว่างสถานพินิจฯ แต่ละแห่ง

2) การบังคับใช้กฎหมายหรือแนวทางการปฏิบัติงาน

(1) ควรเร่งดำเนินการแก้ไขลดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

(2) ควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การใช้เครื่องพันธนาการนักโทษเป็นการใช้เฉพาะกรณีที่มีความจำเป็นอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้อย่างแท้จริง

(3) ควรอบรมผู้ปฏิบัติงานให้มีความตระหนักถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชทัณฑ์เพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ถูกระทำทารุณ หรือถูกปฏิบัติ หรือถูกลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ

(4) ควรมีมาตรการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานราชทัณฑ์ไปควบคู่กับการสร้างระบบและกลไกการรับเรื่องร้องเรียนจากผู้ต้องขังให้เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกโดยเสมอภาคกัน

จากข้อเสนอแนะทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรี ยังมีข้อที่ควรทำการแก้ไขปรับปรุงให้เป็นธรรมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานหรือตลอดจนแก้ไขกฎหมายให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังสตรี เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของสหประชาชาติในสิทธิต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น